

Till: Miljödepartementet
m.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia:
m.kemikalieenheten@regeringskansliet.se

Yttrande över skrivelsen Förstärkta insatser mot brottslighet inom avfallsområdet, diarienummer M2022/00531

Återvinningsindustrierna, ÅI, är en branschförening som företräder de privata återvinningsföretagen med en omsättning på 30 miljarder kronor och drygt 10 000 anställda.

Inledning

ÅI är generellt positiva till förslagen i skrivelsen som syftar till att föreslå åtgärder för att ytterligare förebygga och förhindra brottslighet inom avfallsområdet med fokus på avfallshanteringens koppling till organiserad brottslighet.

Vi ser det emellertid som mycket allvarligt att man avfärdar kontantförbudet som en del av lösningarna för att få stopp på metallstölder som är en stor del av den ekonomiska brottsligheten kring avfall och som får stora konsekvenser för samhället.

Sammanfattande synpunkter

ÅI föreslår att kontantförbud införs som en del i verktygslådan för att förhindra organiserad brottslighet.

ÅI föreslår att det införs en formell beslutsprocess för när avfall slutar att vara avfall för att öka förutsebarheten för både myndigheter och verksamhetsutövare och därmed undvika onödiga utredningar om miljöbrott.

ÅI tillstyrker att förslaget om införande av krav på A-skylt för yrkesmässiga tillståndspliktiga avfallstransporter samt en sanktionsbestämmelse kopplad till kravet på A-skylt.

ÅI tillstyrker att de särskilt utpekade länsstyrelserna även får ansvar för tillsyn i fråga om nationella avfallstransporter.

ÅI tillstyrker de föreslagna lagändringarna som syftar till att förenkla myndigheternas åtkomst till uppgifter.

ÅI föreslår att den kommunala miljötillsynen, där anmälan av C-verksamheter ingår, för avfalls- och återvinningsanläggningar överflyttas till länsstyrelserna. Vi anser att tillsynsansvaret för avfallsverksamheter bäst organiseras under staten via länsstyrelserna.

ÅI föreslår att vägledning för offentliga upphandlingar av avfallstjänster ses över för att säkerställa att rätt krav ställs på avfallsentreprenörer och för att säkerställa kontroll av att upphandlingskraven efterlevs.

ÅI föreslår att ett grundkrav ska vara att avfallsentreprenören är certifierad enligt ISO 14 001 eller liknande.

ÅI föreslår att det utarbetas ett nationellt kompetensutvecklingsprogram i samarbete mellan berörda myndigheter och återvinningsbranschen.

Kontantförbud inom avfallsbranschen

I skrivelsen redogörs för åtgärder som diskuterats och bedömts och som myndigheterna efter närmare överväganden valt att inte gå vidare med (s 77, avsnitt 6.5). Kontantförbud inom avfallsbranschen har, till vår stora förvåning, avfärdats med hänvisning till att förslaget bedöms som svår genomförbart och att det riskerar att medföra stora negativa konsekvenser för privatpersoner och juridiska personer som inte kan anses stå i proportion till nyttan med förslaget.

ÅI ifrågasätter starkt att frågan om kontanthantering avfärdas på detta lättvindiga sätt i skrivelsen. Särskilt mot bakgrund av att man i en tidigare utredning har fastslagit att det vore en lämplig åtgärd mot stölder av skrot och metall, som är en väl etablerad del inom den organiserade brottsligheten och som leder till stora samhällskostnader. I SOU 2014:72 föreslogs ett förbud mot kontanter, checkar och postväxlar vid handel med avfall av skrot. Alla remissinstanser var positiva till utredningens förslag, även polisen, med vissa smärre justeringar. Vi ställer oss därför frågande till hur man i skrivelsen kommit till en annan slutsats eftersom det saknas en närmare redogörelse för detta.

Till vår glädje har emellertid miljö- och klimatminister Annika Strandhäll uttalat i en intervju den 16 juni 2022 att förbud för kontanthantering inom avfallsbranschen återigen bör utredas med syfte att försvåra kriminalitet inom avfallsbranschen.¹ ÅI stöttar till fullo ett sådant förslag. 90% av företagen inom återvinningsbranschen har redan på frivillig basis infört ett kontantförbud. Alla dessa företag är medlemmar i ÅI och i Svenska Järn. Kvar återstår 10% av mer ljusskygga verksamheter som agerar utanför branschföreningarnas uppförandekoder. Att införa ett kontantförbud påverkar således en liten del av näringslivet. Både privatpersoner och juridiska personer rör sig redan på arenor där kontanter inte förekommer, vilket borde innebära att denna inskränkning väger lätt i förhållande till samhällskostnaderna för skrotstölder och gödningen av kriminella nätverk som sällan enbart ägnar sig åt skrotstölder utan även annan illegal verksamhet.

¹ <https://www.tv4.se/artikel/6kojzNhs3MlebmVJ90vhVZ/sa-vill-regeringen-dra-undan-mattan-foer-sopskurkar>

Beslutsprocess för när avfall slutar att vara avfall

I arbetet mot den organiserade brottsligheten är det viktigt att resurser används till processer där de gör bäst nytta. Det är med andra ord viktigt att tydliggöra kraven i lagstiftningen så att det finns en förutsebarhet för både verksamhetsutövare och myndigheter för att undvika onödiga processer i frågor där lagstiftningen lämnar frågor öppet för gråzoner. Myndigheternas resurser skall inte läggas på att utreda tillsynsfrågor där otydligheter kan leda till rättsprocesser. Det är därför viktigt att Sverige utvecklar tydliga beslutsprocesser för när avfall slutar att vara avfall. Beslut som gäller mot alla parter under en viss tid. I dagsläget hanteras frågor om när avfall slutar att vara avfall via tillsynen, vilket riskerar skiftande bedömningar av olika tillsynsmyndigheter för både säljare och köpare av återvunnet material. En bedömning om att en produkt i stället skall klassas som avfall kan leda till en brottmålsprocess trots att en verksamhetsutövare har försökt att efterleva regelverket. Ett beslut i handen utifrån en dialog med myndigheterna är att föredrag för alla parter. Detta är också viktigt för att driva utvecklingen mot cirkulär ekonomi. Tydliga beslutsprocesser krävs för att företag skall våga investera i ny teknik.

Vägledningar, kompetensutveckling och tillsyn

ÅI föreslår att den kommunala miljötillsynen över avfalls- och återvinningsanläggningar flyttas till länsstyrelserna. Vi anser att tillsynsansvaret för avfallsverksamheter bäst organiseras under staten via länsstyrelserna, vilket innebär att även anmälningar av C-verksamheter prövas av länsstyrelserna. En sammanhållen statlig tillsyn skulle bättre bidra till att säkerställa avfallshanteringen utifrån likvärdighet och kraven i miljöbalken och även bidra till en utveckling mot cirkulär ekonomi. Vi anser att tillsyn är viktigt och att den måste utövas av kompetenta myndigheter som ställer relevanta krav utifrån gällande teknik, framtida teknik och utvecklingen av regelverken inom EU och även globalt. *

ÅI föreslår att det utarbetas ett nationellt kompetensutvecklingsprogram i samarbete mellan berörda myndigheter och återvinningsbranschen. ÅI ser att det finns ett stort behov av samverkan och kunskapsutbyte mellan myndigheter och återvinningsbranschen. Avfallsbranschen har komplexa anläggningar och lagstiftningsområdet är i konstant utveckling, då samhället driver en utveckling mot cirkulär ekonomi. Lagstiftning och praktisk verksamhet behöver analyseras och diskuteras. Länsstyrelserna behöver ett kompetenslyft och verksamhetsutövare behöver dialog för att hantera komplexa regelverk som kontinuerligt ändras och utvecklas.

ÅI anser även att lokala tillsynsmyndigheter behöver tydliga forum för samverkan och kompetensutveckling med länsstyrelserna. ÅI ser därför positivt på statlig tillsyn och krav på samverkan mellan kommuner och regionala myndigheter i de frågor som fortsatt ligger kvar hos kommunerna. De lokala myndigheterna känner till de lokala förutsättningarna, vilket är en

kunskap som skall tillvaratas. Denna kunskap kan i vissa fall behöva stöd av en statlig myndighet med mer muskler och kompetens.

ÅI anser vidare att bygg- och rivningsbranschen behöver mer kompetent och aktiv tillsyn. Detta är viktigt både för att utveckla den cirkulära ekonomin och för att säkerställa konkurrensneutralitet mellan aktörer. Ett samarbete mellan myndigheter och bygg- och rivningsbranschen är viktigt för att tillsammans skapa en strategisk planering för kontinuerliga förbättringar och för att identifiera områden där det är vanligt att det sker avsteg från regelverken.

ÅI vill också påtala behovet av att återvinningsbranschen får delta aktivt i arbetet med framtagandet av de vägledningar som föreslås i skrivelsen. Styrning och deltagande i arbetet med framtagandet av vägledningarna behöver vara transparent och förutsebart.

Fokus på offentliga upphandlingar

En anledning till att det fortfarande finns oseriösa aktörer som hanterar avfall i Sverige är att offentliga upphandlingar av avfallshantering ofta är undfallande från ordentlig kravställan och uppföljning. Oftast vinner den som erbjuder det lägsta priset och det är inte alltid den som erbjuder de bästa möjligheterna till korrekt hantering och materialåtervinning. I dagsläget är det också mycket ovanligt att upphandlaren följer avfallens hela värdekedja och ställer krav på information om materialet har återvunnits och om det har hanterats och transporterats korrekt i värdekedjan.

ÅI föreslår därför att vägledningar för offentliga upphandlingar av avfallstjänster ses över för att säkerställa att rätt krav ställs på avfallsentreprenörer och för att säkerställa kontroll av att upphandlingskraven efterlevs. Enbart lägsta pris får inte bli vägledande då det innebär risker för att oseriösa aktörer söker dessa kontrakt. Krav utan uppföljning av om kraven efterlevs måste också upphöra.

ÅI föreslår att det ska vara ett grundkrav att en avfallsentreprenör är certifierad enligt ISO 14 001 eller liknande vid en upphandling. Syftet är att på detta sätt få en tredjepartcertifiering som säkerställer att beställaren får en kvalitetsgaranti av avfallsentreprenören. För att vara medlem hos Återvinningsindustrierna ska avfallsentreprenör vara certifierad.

Stockholm den 1 juli 2022

Viveke Ihd

vd

Återvinningsindustrierna